

רוקדים

מגזין לריקודי עם ומחול

NIRKODA

גיליון מס' 89 | אפריל 2013 | מחיר 30 ₪

עמותת שבולת מציגה:

גברי לוי

ולקת המחול "שלום" 2018

חוגגים 86 שנה

לנח"ל באהבה

ארץ ישראל היפה

ערב בלתי נשכח

במלוא הדרה

בואו לראות ולהנות.

רוקדים

מגזין לריקודי עם ומחול

NIRKODA

גיליון מס' 89 | אפריל 2013 | מחיר 30 ש"ח

רות גודמן

דני עוזיאל

ירון מישר

קוראים יקרים,

רוקדים- נרקודה מס' 89 בידכם. בגיליון זה אנו מנסים להבליט ולהדגיש את הצדדים התרבותיים שבריקודי העם הישראליים.

לפני כחודש, **אליהו גמליאל**, ממייסדי ריקודי העם בישראל, נפטר. אליהו היה אדם שתשוקתו לטבע, מוסיקה וריקוד - איש תרבות עם אהבה עצומה לארץ ישראל ולכל אדם. אנחנו נכתוב על אליהו בגיליון הבא.

לא מזמן נפרדנו מ**יונתן גבאי**, **בנצי תירם**, ו**יקי (שמואל) כהן**, ו**מאריה קס** - מומחה בריקודי עמים. לפני שנים נפרדנו גם מ**מוטי אלפסי** ומ**מירה אשריאל**. אנו זוכרים גם את החלוצים הראשונים בריקודי העם הישראליים - **גורית קדמן** ו**רבקה שטרומן** - כמו גם אחרים שהיו מעמודי התווך של תנועת ריקודי העם הישראליים - תנועה שנוצרה לפני פחות ממאה שנה.

אם להרהר על התקדמות ריקודי העם הישראליים מדורות עברו ועד לימינו אנו, כדאי לשים לב לציטוט של אבא קובנר במאמרו של **ד"ר דן רונן**, "השפעת הפסטיבלים על ריקודי העם": "אנחנו רוצים לזכור את העבר אך לחיות בהווה ולבטוח בעתיד". כל אחת ואחד מענקי ריקודי העם שאיבדנו היו, בדרכם שלהם, מפלסי דרך, מחברי ריקודים ששיקפו את תקופתם ומניחי היסודות לדור הבא.

בריקוד "קולות הלב", אנו קוראים על "צעד קדימה", יוזמה של **גדי ביטון** לחדש שירים קלאסיים של ריקודי עם ישראליים בהקלטות של זמרים עכשוויים, ובעיבודים מוסיקליים המכוונים לקהל הצעיר.

החיים בעידן האינטרנט עם גישה מיידית כמעט לכל, האתגר המתמשך למרקידים ולרוקדי שעות הפנאי הוא למצוא איזון המרצה בין ריקודים שהם מעל הזמן, נצחיים, שכולם אוהבים ושהם ליבת ההרקדות המוצלחות, לבין הצמא הטבעי למשהו חדש. כל מרקיד צריך לנתח את מטרת ההרקדות שלה או שלו, ובהתאם לבחור את הרפרטואר המתאים. חלק מהריקודים החדשים יגיעו לרמת הנצחי ואחרים יהיו מהנים לזמן מוגבל.

מנהיגות שיש לה עניין כן להביא את המיקס הטוב ביותר של ריקודים, ולא רק להיטים אחרונים, תניב הרקדות מהנות, מרגשות, ובלתי תחרותיות המחבקות את הרוח של "עם רוקד".

עתה, יותר מתמיד, המחול העממי הישראלי ממשיך להיות היהלום שבכתר בכל העולם. בידיהם של רועי הריקוד הישראלי של היום להבטיח שהשפה המשותפת המקשרת את כולנו במשך דורות, תמשיך לעשות כן גם לדורות הבאים.

בגיליון זה:

- **לרקוד את הטבע - מירי קרימולובסקי** כותבת על תערוכה נפלאה בירושלים, המוקדשת לחגי העומר בהתיישבות העובדת בשנות המדינה הראשונות ועד ימינו. מסתבר שיש עדיין קיבוצים המשחזרים בכל שנה את חגי האדמה הנפלאים האלה, את הטקסים, הריקודים, התלבשויות והאווירה. (באנגלית בגיליון הבא)
- **השפעת הפסטיבלים על ריקודי העם - ד"ר דן רונן** כותב על השפעתם של מופעי הפסטיבלים על התפתחות המחול העממי, דברים שנאמרו בכנס לציון 50 שנה לפסטיבל הנוער הדמוקרטי בהלסיניקי (ראה גיליון קודם).
- **פרד ברק** - האדם ומורשתו מספר כותבים חברו יחד ומביאים את תרומתו והשפעתו של "אבי ריקודי העם הישראליים" בצפון אמריקה (בעברית בגיליון הבא).
- **אנחנו כאן - מאיה גבע** צפתה בחזרה ובמופע וכותבת על להקת "אנחנו כאן" - הלהקה שנוסדה בוויילנה (ליטה) וממשיכה את פעילותה בארץ כבר שנים רבות (באנגלית בגיליון הבא).
- **כיצד נולד ריקוד - דליה הרשקוביץ** כותבת על ספר ילדים חדש פרי עטו של **זאב שקד**, רוקד מן השורה, המנסה בדרכו הייחודית לספר לנכדיו (ולילדים של כולנו) על התפתחותו של ריקוד העם הישראלי.
- **ריקוד החודש - קולות הלב**, ריקודו של **גדי ביטון**, שנקד בהצלחה רבה במקומות רבים, הינו ב"פוקוס" שלנו הפעם.

קריאה מהנה,

רות גודמן, דני עוזיאל, ירון מישר - עורכים

• המערכת:
"רוקדים", רח' משה דיין 96/35, ת"א 67320
טל' 03-5620447
פקס: 03-5613651
נייד: 052-5620447
דוא"ל: rokdim@rokdim.co.il
אתר רוקדים באינטרנט:
<http://www.rokdim.co.il>

• מו"ל:
"רוקדים-נרקודה", בשיתוף המכון לריקודי-עם (IDI), ארה"ב, יו"ר: **בוב לוין**
• עורכים: **רות גודמן**, **ירון מישר**, **דני עוזיאל**
• חברי מערכת: **הוני גולדפיין**, **מלכה טישלר**, **בני לוי**, **רות שנברג**
• פילמים, לוחות ודפוס:
• הדפוס החדש, ראשון לציון

המודעות באחריות המפרסמים

מירי קרימולובסקי

לרקוד את הטבע

סדר חדש - חגי העומר בקיבוץ

גם בקיבוצים נבנו טקסים על בסיס של מבנה קבוע בהקשר למסורת, כמובן, אך בעיקר בהקשר למחזור החיים בטבע. הרצון היה, כפי שמדגישות האוצרות, "ליצור יהודי חדש וחברה חדשה בארץ האבות". במהלך של כמעט מאה שנים נוצרו בקיבוצים טקסים, הגדות, קישוטים לחדר האוכל, איורים לכרזות ובעיקר שירים וריקודים בנושא. אחד הטקסים היפים ביותר נשמר עד היום בקיבוץ רמת יוחנן - הקיבוץ בו פעלו הצמד המנצח - המוסיקאי **מתתיהו שלם** והכוריאוגרפית רקדנית **לאה ברגשטיין**. ברגשטיין הייתה היחידה בעלת ייסוד מקצועי בתחום הריקוד, מבין הכוריאוגרפיות שפעלו אז. בראשית עלתה ברגשטיין לבית אלפא. היא הושפעה מאד מהוויית הרועים הבדווים ובעקבות השפעה זו ייסדה עם שלם, שהיה בעל ידע רב במסורת ישראל, את "חבורת הרועים". כך החלו ב-1931 עם יצירה של מה שנקרא אז ונחוג בקיבוצים מסוימים גם היום - "חג הצאן" או "חג הגז". ריקודי "חג הגז", "שה וגדי" ו"שישו שישו שמחו נא". התחילו (כפי שמציין בספרו החוקר המנוח צבי פרידהבר) כריקוד סולו של ברגשטיין, אך בהמשך היא עיבדה אותם והם הפכו לנחלת הכלל. כך כתבה ברגשטיין על התחלה זו: "לא ידענו כיצד

בשנת 2010 מלאו לקיבוץ דגניה א' 100 שנים. בכינוס שהתקיים במקום עלתה השאלה "מה שרד היום מרוח הקיבוץ?". כך פותחות האוצרות **אורית אנגלברג-ברעם ומירב בלס** את המבוא לתערוכה "סדר חדש - חגי העומר בקיבוץ", המוצגת בימים אלה בבית אבי חי בירושלים. התערוכה בודקת את האופן בו חגגו בעבר ובאופן חלקי חוגגים גם כיום את חגי העומר בקיבוצים.

דווקא בימים שהקיבוץ משנה את פניו לחלוטין - הפרטה, הדגשת מיקומו של היחיד, יציאה מחברה סוציאליסטית לחברה קפיטליסטית, נדמה כי אחד הדברים שעדיין שומרים על החברה ומתוך כך גם על היחיד, הם החגים. ברוב הקיבוצים עדיין חוגגים את חגי העומר ובחלקם כאמור באותו האופן בו נחוגו בראשית הדרך. התערוכה מתמקדת בחגים שבין פסח לשבועות.

במרכז החגים עמדו טקסים עליהם הקפידו בקיבוץ לשוב מדי שנה. כשם שמדי שנים קוראים בהגדה באופן זהה לחלוטין לשנה החולפת כך

המשותפת. אולי העובדה כי בקיבוץ זה ניתן לשניים מרחב יצירה והערכה ליצירתם, הוא שאפשר בנייה של טקסים וריקודים ברמה גבוהה, שהפכו לנכסי צאן ברזל של התנועה הקיבוצית. עובדה זו היא בהחלט יוצאת דופן כי באותה התקופה יוצרים מתחומים שונים לא נחשבו כבעלי מקצוע ופעילותם נתאפשרה בשעות הפנאי בלבד.

טקסים אלה היו בעלי דפוס קבוע הם שיתפו כמובן את "בעלי החגיגה", ונעשו בסמוך לענף הרלוונטי. כלומר "חג הגז" נחוג בשיתוף אנשי הצאן והרועים ובסמוך למקום עבודתם - כלומר לדיר.

אחד הטקסים היפים ביותר הנשמר, כאמור, עד היום הוא טקס הבאת העומר בחג העומר הנחוג כמובן בשדה השיבולים. הטקס נוצר מאוחר יחסית, בשנת 1945, לאחר ייסוד כנס המחולות בדליה.

יואב סיד, מדריך לריקודי עם ויושב ראש ועדת נוסטלגיה בארגון המדריכים לריקודי העם, המגדיר עצמו כקשור למקורות. סידי חי היום בקיבוץ רמת יוחנן והוא בין הרוקדים בטקס העומר אליו מתכוננים כעת.

"לפני כמה שנים" מספר יואב, "גייסו אותי להשתתף ולרקוד בטקסים של הקיבוץ. יש כאן בעיה בגיוס רקדנים, כי הדור הצעיר לא כל כך מעוניין, כמובן. מה שנפלא הוא שיש כמה 'משוגעים לדבר', שממש נאבקים להמשיך את המסורת, בעיקר האחראית מירי פיינשטיין. יש כאן אנשים החיים את הדברים האלה מינקותם וחושבים שחייבים לשמר את זה".

סידי, העוסק כאמור גם במחול עממי, חושב שטקסים אלה

הריקוד "הן ירונן"

ואיך לעשות, אך מצאנו בכל זאת דרך. כך הופיעו לראשונה שירי הרועים של מתתיהו ואני חיברתי להם ריקודים ואף ביצעתי אותם בעצמי. זו הייתה הופעת יחיד במחול רועים כמו 'שה וגדל' ו'שישו ושמחו'. הכל נעשה לאחר העבודה בזמן הפנוי ובאמצעים דלים ביותר".

כלומר, מה שהתחיל כניסיון, הפך במהלך שנות השלושים מיצירה יחידנית, מקרית, ליצירת דפוס ברור לחגיגות בחגים השונים. מאין תבנית שהקיבוץ השתמש בה על מנת לחוג בכל שנה באותה צורה את החג הנתון. מסורת שתשתרש מעבר לנהוג בתרבות ובמנהגים היהודים.

ב-1940, אחרי הפילוג בבית אלפא, עברו שלם וברנשטיין לגור וליצור בקיבוץ רמת יוחנן ושם המשיכו ביצירתם

טקסים אלה היו בעלי דפוס קבוע הם שיתפו כמובן את "בעלי החגיגה", ונעשו בסמוך לענף הרלוונטי. כלומר "חג הגז" נחוג בשיתוף אנשי הצאן והרועים ובסמוך למקום עבודתם - כלומר לדיר

הריקוד "רב ברכות", חג המים

ריקוד הכהנות - שבועות

שומרים על קבלת שבת בכל יום ששי ועל כל חג שיחגגו אותו כמו שצריך. בהחלט פולקלור במיטבו."

בתערוכה מוצגת, בין השאר, שמלה מריקוד "הקציר" שנתפרה בשנות השמונים על ידי חברות רמת יוחנן לפי עיצוב של ברגשטיין, שנפטרה בסוף שנות השמונים בהיותה בת 87. השמלה אדומה, בעלת שרוולים קצרים מתנפנים וחופשיים וחצאית רחבה בעלת בד רב המאפשרת ריקוד חופשי מאד. בחלקה העליון רקמה צנועה.

הצילומים המוצגים בתערוכה - בחלקם צילומים ישנים מארכיון רמת יוחנן, אחרים חדשים יותר - מדגישים את השמירה על הסגנון של פעם בלבד (סגנון שבחלקו נשמר גם היום בלהקות של המחול העממי) - סגנון המשלב בין מוטיבים מזרחיים למוטיבים בהשפעה רוסית.

בצילום של **יואב כרמון**, המוצג בתערוכה: "כפינו נישא אל מרום - תפילת השלום - מחול בטקס העומר משנת 2010", ניתן לראות בבירור שמירה על הביגוד המקורי. שמלות עם מוטיבים רקומים וכיסוי ראש רקום.

אחד הסרטים המרגשים בתערוכה הינו עריכה של האוצרות בו נראה ריקוד העומר לצילי שירו הידוע של שלם "שיבולת בשדה" כפי שנקד בשנות ה-40, אל מול אותו ריקוד בביצוע זהה בשנות ה-2000. עריכת "דיזולב" (מעבר מהיר בין שני הסרטונים) מדגישה את הדמיון הרב.

ברגשטיין שעלתה ארצה מאוסטריה, הייתה כאמור רקדנית מקצועית ועל אף שסגנונה נקרא עממי היו בו בהחלט הדגשים של מחול אמנותי מודרני ברוח הגרמנית של אז. כלומר עם השפעות של גרטרוד קראוס ופון לאבאן ואחרים.

בסרטי הריקודים ניתן לראות את ההשפעות האלה -

הם שהיו חלק מהפיכת העם הזה לעם ככל העמים. עם שיש לו מסורת מובנת ובתוכה השירים והריקודים הינם בסיס חשוב. "יפיים של הריקודים הוא דווקא בפשטותם", מדגיש סידי. "גם מבוגרים וגם ילדים יכולים לרקוד את זה. הבעיה שלדור הצעיר אין את ההתלהבות של הדור של פעם. הם אומרים 'שבביל מה לנו לבוא הרי ראינו את זה בשנה שעברה'". סידי רוקד בטקס את הריקוד "שיבולת בשדה" (לחן ומילים - **מתתיהו שלם**), ריקוד שמבחינתו מרגש במיוחד: "כולם מכירים בריקודי העם את ריקודו של **יונתן כרמון**, אבל קדם לו הריקוד של לאה ברגשטיין שהתחיל כאמור בחג העומר במת יוחנן. היא יצרה את זה כמובן להופעה ואחר כך זה הוסב לריקוד עם והתחילו ללמד את זה באולפנים למדריכים לריקודי עם. אני מרגיש שלקחת חלק בשימור ריקוד זה, זו זכות גדולה. מה שיפה הוא שיש כאן הקפדה גדולה על הדיוק בצעדים ועל הדיוק באופי של מה שברגשטיין יצרה. מי שמלמד את זה היום עבור הטקס, אלה התלמידים שלה שלא מפסיקים להתווכח בערך כך: 'לאה עשתה את זה כך ולא כך'".

"ריקוד נוסף שאנחנו רוקדים, מוסיף יואב, הינו 'הן ירונו' של ברגשטיין. משתדלים לערב ילדים ובני נוער מגילאים שונים. לכל אחד יש את התפקיד שלו כי חשוב שכולם יהיו מעורבים. על המגדל עומדים קריינים שמנחים את הטקס, יש כמובן תזמורת חיה וכתובות אש בשדה. אלה באמת אנשי ארץ ישראל שגם

הרקוד "והניפו", 2008

בתנועה התיישבותית. הם החלו כמובן כחלק מחיי הקהילה באותם חגים להם נוצרו הרקודים המיוחדים, בהמשך חלק מריקודי העם הנרקדים היום? נגזרו מריקודים אלה. ריקודים שנוצרו כאמור עם ראשית ימיה של ההתיישבות הקיבוצית דרך חגי הטבע החקלאיים: חג הביכורים, חגי העומר, לילות הסדר וחג שמחת בית השואבה.

המחול המוקפד ותנועות הידיים בעלות ההבעה. כך בהרמת העומר אל על וגם בתנועות התפילה הבאות לידי ביטוי בידיים. ברגשטיין הושפעה מאוסף ספרי האמנות שהיו ברשותה ובהחלט ניתן לראות בצילומים שרקדניה נראים לעיתים כפסלים ממש. אין ספק שהצד האסתטי היה מפותח מאד בריקודיה כמו גם בהיותה קשורה לאסכולה הגרמנית שהדגישה את הקשר בין הגוף לטבע.

דמויות נוספות בתחום המחול העממי היו משמעותיות בקביעת המסורת הריקודית בקיבוצים. **רבקה שטורמן** שחיה ועבדה בקיבוצה עין חרוד יחד עם המלחין **שלמה פוסטולסקי** קבעה את מסכת העומר הנהוגה עד היום בקיבוץ. את הרקוד הידוע ביותר יצרה ב-1941 - "אשירה לה" לחג העומר שמצא מאוחר יותר את מקומו במסגרת ליל הסדר הקיבוצי. ריקוד זה נרקד בחגי הקיבוצים ממש כריקוד עם.

בהמשך עבדה שטורמן עם המלחין הנודע **עמנואל עמירן** וכך נוצר ריקוד "הגורן" (ראה כאן: <http://goo.gl/J2uk4>) המפורסם שהיה בעצם ריקוד לטקס הסיום של לימודי ילדי בתי הספר בקיבוץ גבע. **שלמה ריכנשטיין** ממייסדי עין חרוד, מתאר את טקס הבעת העומר שאורגן על ידי המורה לוי: "עם תום ההקפות יוצאות נושאות העומר במחול קציר. השמלות הלבנות גולשות ויורדות על כפות רגליהן היחפות של המחוללות, ראשיהן עטורים זר פרחים ושיבולים ופניהן משולהבות. התנועות הריתמיות ממחישות את עבודת הקציר והבאת האלומות אל הגורן".

לא בכדי ראשיתם של ריקודי העם ושיא פריחתם היה

אחד הטקסים היפים ביותר נשמר עד היום בקיבוץ רמת יוחנן - הקיבוץ בו פעלו הצמד המנצח - המוסיקאי מתתיהו שלם והכוריאוגרפית רקדנית לאה ברגשטיין

נבחרות - מוצג בתארוכה

הריקוד "והניפו", 2010

בסרטי הריקודים
ניתן לראות
את ההשפעות
האלה - המחול
המוקפד
ותנועות הידיים
בעלות ההבעה.
כך בהרמת
העומר אל על
וגם בתנועות
התפילה הבאות
לידי ביטוי בידיים

מעבר לערכה הנוסטלגי של התערוכה, אין ספק שהיא נותנת מבט חשוב על מקומם של הקיבוצים בקביעת התרבות הארצישראלית, כמו גם הריקודים והשירים שנוצרו בהם. יש לקוות שימשיכו ויהיו כאלה שיתעקשו לשמור על מסורת זו, שכן ידוע הוא ש"ללא עבר אין גם עתיד".

בית אבי חי - רח' קינג ג'ורג' 44, פתוח כל השבוע (עד 31.5.2013) מעשר בבקר עד שבע בערב - כלומר א-ה 19.00-10.00 וביום ו' 12.30-09.30 ללא תשלום. בשבת, כמו בירושלים, כמובן סגור. ✎

נשים מחוללות בטקס הבאת הביקורים

הריקוד "ושאתם מים", שבחלקו נרקד עד היום לפחות בחוגי המתחילים, תחילתו ומקורו במסכת חג קיבוצית. הוא נוצר בשנת 1937 למסכת "חג המים" בקיבוץ נען, ע"י הרקדנית והכוריאוגרפית **אלזה דובלון**, שעם עלייתה ארצה הכירה את המלחין יהודה שרת ואיתו ערכה מופעים בקיבוצים ובחגי המשק של יגור ואחרים. שרת הוזמן להכין את חג המים בנען והיא חברה אליו. צעד ה"שיכול חילוף" היה ניסיון לבטא גלים של מים. החלק השני, פנימה לתוך המעגל, בטא את שאיבת המים ופריצת המים מן הקרקע.

פרט לברגשטיין ושטרמן יש להזכיר כמובן גם את ירדנה כהן שנפטרה לא מכבר. כהן יצרה אף היא לחגים בקיבוצים והוזמנה, בשנת 1943, ליצור עבור חג הביקורים בקיבוץ עין השופט. בהמשך הזמין אותה הקיבוץ ליצור גם את חג הכרמים וכך נוצרו ריקודי "מחול היין והגת".

שרה לוי תנאי המזוהה כמובן בעיקר עם להקת המחול "ענבל", עשתה את שנותיה הראשונות כגננת בקיבוץ רמת הכובש ויצרה, בשנת 1947, ריקודים על פי מסכת שיר השירים לחג הפסח הקיבוצי.

גורית קדמן, הנחשבת ל"אם הריקוד העממי", יצרה אף היא עבור מסכתות בקיבוץ, כך נוצרה מסכת מגילת רות בחג השבועות בקיבוץ דליה. עם הריקוד "בא דודי אלופי הגורנה" שעבר אחר כך לחוגי הרוקדים.

ד"ר דן רונן*

השפעת מופעי הפסטיבלים על ריקודי העם בישראל ובתפוצות

הלהקה המרכזית של ההסתדרות בהדרכת יונתן כרמון, 1957

שונות, להקות שקמו לאחר מלחמת העולם השנייה, רובן מהגוש המזרחי הקומוניסטי. הלהקות לא הציגו פולקלור אותנטי ספונטני, לא בלטו או מחול מודרני, אלא שילוב של הכל. הכוריאוגרפים חפשו השראה בפולקלור אבל יצרו יצירות מחול שלהם (ברוסיה הם כונו "ריקודי אופי" שהוגדרו "כמבטאים את הנפש והתכונות של העם").

"האסטרטגיות" להופעות היו מרכזיות הסיפור (הנרטיב), בימוי טקסי מחזור החיים והשנה, תנועות עבודה של איכרים, רועים, פועלים, דייגים, מלחים, שחזור אירועים היסטוריים ועוד. לרוב הלהקות הייצוגיות, בעיקר מהגוש המזרחי, היו מטרות פוליטיות; לתרום לגאווה הלאומית, לרעיון הקומוניסטי, ללכידות האומה ולהציג מצג של שלום וידידות בין עמים.

הלהקות הקומוניסטיות שמשו גם לצרכים פוליטיים. רמתן המקצועית-הטכנית, רמת הרקדנים החובבים, הכוח, האקרובאטיקה המלהיבה, האחידות המרשימה, התלבשות המרהיבות - היו מעין הוכחה להשיגה של החברה הקומוניסטית ולחיים המאושרים בגן העדן הקומוניסטי. מטרתן הייתה גם לאפשר ביטוי והתעסקות לנוער להרחיקו מפוליטיקה. הן שמשו אמצעי לשחרור מתחים ויצרו אשליה של שוויון בין הלאומיים והמיעוטים והאתניים. היו אלה רגשות לאומיים שה"דת הקומוניסטית" לא הצליחה למחוק. הלהקות הציגו מצג שווה של הכרה בזכויותיהם הלאומיות של המיעוטים האתניים.

בבריה"מ הבעיות הלאומיות (קיומם של 132 לאומים ועממיים) היו מאיימות. סטלין רדף במיוחד את המיעוט היהודי, לא כל כך בגלל אנטישמיות אלא מתוך פחד מהשפעת כוח שרידותו הלאומי והשפעתו על לאומים אחרים, לכן ב-1948

למה חשוב האירוע לציון 50 שנה לפסטיבל הסיניקי (רוקדים 88)?

התבקשתי לניתוח היסטורי של השפעת הפסטיבלים של הנוער הדמוקרטי, ושל הלהקה המרכזית של ההסתדרות על ריקודי העם. נושא קצת כבד, אבל חשוב גם מפני שהעדים עדיין כאן ועדיין זוכרים ויכולים לתרום ולנסות להבין מה היה ומה הווה ומה עשוי היה להיות.

הבנתנו את עצמנו לא תהיה שלמה אם לא נלמד איך נוצר ההווה תוך דיאלוג עם האתמול, גם אם העבר שאנו זוכרים הוא חלקו "עבר משופר" - כלומר, עבר שאנו רוצים לחשוב שכך היה. אבא קובנר אמר: "אנחנו רוצים לזכור את העבר אך לחיות את ההווה, ולהאמין בעתיד".

העבר הוא "הדיסק הקשיח" שלנו שעיצב אותנו ומלווה אותנו. שתי שורות משני שירים מספרות הכל, ציטוט משירו של **שאול טשרניחובסקי**: "נא השיבו לי ימי ילדותי / תור השירים גיל העלומים / שדמות הזהב וימות ילד תמים". ומשירו של **שלמה ארצי**: בגן העדן של ילדות / הכל היה פורח / והייתי חלק מהנוף / היום אני אורח.

הופעה בפסטיבלי הנוער הדמוקרטי

הפסטיבל בהלסינקי היה האחרון בסדרת הפסטיבלים של הנוער הדמוקרטי שבו השתתפו משלחות מישראל. הפסטיבל הראשון היה ב-1947 בפראג בהובלתם של **גורית קדמן, זאב חבצלת ורחל נדב** ואח"כ בודפשט, בוקרשט, מוסקבה, וכמובן הלסינקי. הכוריאוגרף המוביל של הלהקות היה **זאב חבצלת** ואח"כ **יונתן כרמון** עם הלהקה המרכזית ולהקות כרמון. בפסטיבלים השתתפו להקות "פולקלור ייצוגיות" ממדינות

* ד"ר דן רונן, מוונתיקי תנועת ריקודי העם, מחבר הספר "ריקודי העם בישראל" בהוצאת כרמל ירושלים, יו"ר סניף ישראל - ארגון בין לאומי של פסטיבלים לפולקלור במעמד שתפות עם אונסקו וחבר ההנהלה העולמית.

לבמה ושל המושג "מחול ישראלי", והעמיד תלמידים הרבה. השפעתו רבה גם היום.

אצלנו לא היו ריקודי עם ספונטניים מלבד ריקודי חסידים, עדות, מיעוטים וכ"ו. גם לא הייתה תשתית של ריקודי עם כריקודי פולקלור ספונטניים. היו אלה הכוריאוגרפים והכוריאוגרפיות של להקות המחול ושל טכסי החגים בקיבוצים אשר חיפשו מקורות השראה וביצירותיהם העשירו את ריקודי העם ומשכו את הלהקות ואת הריקודים לכוון בימתי תיאטרלי, הגם שהאמינו בחשיבות ההשתתפות הקהילתית הספונטנית.

מה סוד הצלחתן של הלהקות הישראליות בחו"ל?

הלהקות הייצוגיות ובראשן להקות כרמון זכו להצלחה רבה בקרב היהודים בתפוצות. רמתן של הלהקות והיצירות שהעלו וגם התחושה שהלהקות מביאות משהו חדש ותוסס, מעין הוכחה שהיהודים הם אומה היוצרת תרבות ככל האומות, הביאו להזדהות והצלחה רבה.

מי שצפה בריקודים ראה מה שרצינו שיראה: הנחת יסודות לתרבות יהודית לאומית מודרנית, ולא דווקא כתחליף לדת, גם אם הייתה זו "תרבות עממית רשמית" שהופצה בישראל באמצעות מערכות החינוך וההסתדרות, הרי שהיא הייתה גם עממית בתפוצתה, מעין טקסים של הדת הלאומית "הישראלית".

מופעי הלהקות בטאו זהות ישראלית מתגבשת והיה בהם חותם ישראלי האומר משהו על המקום, הזמן והשפה. היהודים בגולה ובעיקר בגוש המזרחי, בשלטון הסובייטי, הזדהו עם מדינת ישראל ועם ריקודי העם הישראליים, שביטאו את החזון של יצירת תרבות ישראלית, "יהודי חדש" פרודוקטיבי, רועה, שומר, חקלאי, בריא וחזק ועם השאיפה "לחדש ימינו כקדם" ולחיות במדינה עצמאית וחופשית.

הריקודים נתפשו כתשובה לדילמת המשכיות והשינוי,

להקת הסטודנטים ירושלים, עם הקמתה בפסטיבל הבינלאומי באוסלו, בהופעה בפני מלך נורווגיה, 1955
רוקדים דן רונן וימימה פרידלנדר

חיסל את הצמרת התרבותית והאמנותית היהודית וב-1952 הקים את בירוביג'אן ותכנן לגרש את כל היהודים לקרים, למזלנו הלך לעולמו (עם עזרה או בלי) ב-1953.

בעיות בהעלאת פולקלור לבמה

להקות הפולקלור הייצוגיות והכוריאוגרפיות שלהן הדגישו את האחדות. הביטוי האינדיבידואלי היה מוגבל, הן פארו את העבר של הלאומים השונים במדינותיהם, הן ביטאו את שמחת התנועה, אך נתפשו ע"י רבים ממבקריהן כמושנות ולא כיצירה מקורית, כ"תרבות מטעם" וכתעמולה. כמו כן היה בהם מרכיב חשוב של תצוגה ושל "שאו" ראוותני.

השפעת הבמה על ריקודי העם

בעיית ההשפעה של ההופעות הבימתיות של ריקודי העם הייתה קיימת בישראל כמעט מתחילת קיומה של תנועת ריקודי העם. היא הועלתה בכינוסי "דליה" 1958, 1968, כפי שהתבטאה **שולמית בת דורי** הבמאית של דליה ב-1958: "התהלכתי על הקו הדק שבו ייפגשו, אך לא יתנגשו, מחול העם על אופיו הספונטני עם כללי ההופעה הערוכה לראווה, שחלים עליה ללא רחם חוקי הבמה.

דעה דומה הביעה גם **גורית קדמן**: "הריקודים היו עממיים אך המופעים ראוותנים, האם היו אלה ריקודי עם או תצוגה גדולה מבויתת רבת משתתפים?"

השפעת הלהקות הישראליות הייצוגיות על הלהקות בארץ

הלהקות שהופיעו בחו"ל ובראשן להקות כרמון, השפיעו על שאר הלהקות בארץ, בקביעת סטנדרטים של כוריאוגרפיה מקצועית ויצירתית, ברמת הביצוע הגבוהה של הרקדנים החובבים ובנושאי הריקודים. הן קבעו רף גבוה ומודל לחיקוי עבור להקות ריקודי העם וגם ליצירת ריקודי העם עצמם.

זאב חבצלת התמודד עם השאלה מהו ריקוד עם, יונתן כרמון יצר את השפה האמנותית של העלאת ריקודי עם

הלהקה המרכזית של ההסתדרות בהזדקת יונתן כרמון, 1957

הלהקות שהופיעו בחו"ל ובראשן להקות כרמון, השפיעו על שאר הלהקות בארץ, בקביעת סטנדרטים של כוריאוגרפיה מקצועית ויצירתית, ברמת הביצוע הגבוהה של הרקדנים החובבים ובנושאי הריקודים.

להקת קריית חיים בהדרכת שלום חרמון. הופיעה בכנס המחולות בדליה 1951 ובפסטיבלים בינלאומיים, עם כפיות אדומות. בין הרוקדים אהוד נצר, יונתן גבאי, מודה אורג, נועה צמחי, מלכה ברץ, דן רונן

להקת הסטודנטים ירושלים בפסטיבל בנורבגיה, 1955

להקת הסטודנטים ירושלים בהדרכת יונתן חרמון, בפסטיבל בהולנד, 1957. בין הרוקדים: דרור בן דוב, אברהם קוגל, ומשה רון

האקלקטיות של ריקודי העם

הסיבה הנוספת להצלחתן של הלהקות הישראליות בחו"ל הייתה גם האקלקטיות של הריקודים, העובדה שהם ניקו ממקורות רבים ולכן גם דברו לקהלים רבים. הריקודים נתנו גם ביטוי לבעיות שהטרידו קהלים רבים בעולם, עם צמיחתן של חברות "רב-תרבותיות", איך מגשרים בין "השונות והאחדות", בין "מכנה משותף ורב-תרבותיות" בין "חדש וישן"; מופעי הלהקות הציגו ניסיון ליצור תרבות מלכדת מבלי לבטל ולטשטש את המסורות של העדות השונות (מה שלא צלח במדינות "כור ההיתוך" הישראלית). כן נתנו הריקודים ביטוי לאיזון בין הצורך בביטוי אישי מחד ודפוסים טקסיים מסורתיים וקולקטיביים מאידך.

ריקודי-עם בתפוצות

ריקודי העם נפוצים בתפוצות, לא מעט בזכות הופעות הלהקות בפסטיבלים ובספורים בעולם. הנוער היהודי מצא בהם כמו תשובה לשאלת המשכיות הקיום היהודי בגולה ולא דווקא במסגרת בית הכנסת ולא דווקא בהשפעת זיכרון השואה, אלא בתשובות הקיימות בזהות "יהודית-ישראלית, תרבותית-לאומית".

השפעת השתתפות הלהקות הישראליות בפסטיבלים, ויותר מכך השפעת היצירות שהן העלו לבמה, אינה רק במחיאיות הכפיים וקריאות העידוד של הקהלים, אלא, בכך שהציגו תשובה לבעייתיות המורכבת של קיום יהודי בגלויות השונות, קיום יהודי, תרבותי-לאומי ברחבי העולם המשתנה. ריקודי העם והלהקות תרמו להזדהות עם ישראל כפתרון לאומי למיקומה החשוב של ישראל, בגיבוש התשובה איך לחיות כיהודי בעולם המודרני של ימינו. הבעיה היא שזה היה נכון "אז", אינני יודע "מה ילד יום" בימינו הטורפים כיום. אפשר להתנחם באמונה: "גדול רוחו של הריקוד".

החדש והישן, הזהות היהודית בעולם המודרני המשתנה והציגו את האפשרות לביטוי יהדותם באמצעות השירים והריקודים הישראלים.

הבעייתיות של הלהקות הישראליות היום

היום אנו בנסיגה, הבעייתיות של הלהקות הישראליות היא שהזהות הישראלית מתפרקת לזהויות רבות וכוחות רבים דוחפים לחזרה לזהות של קהילה דתית מסוגרת, מחד; ולנהיה אחר זרמים עכשוויים בעולם בתחומי התרבות והאמנות, מאידך; וזאת, בעוד הזהות הישראלית עדיין לא מגובשת. אניטה שפירא הגדירה זאת כך: "הישראליות היא גם היום עיסה שטרם נלושה לתבנית וספק אם תמצא אי פעם את תבניתה".

קשה ואולי אי אפשר להגדיר סגנון לאומי באמנות היום ובמיוחד סגנון של מחול ישראלי, אך גם היום אפשר לאבחן צורך של ישראלים בריקוד ישראלי וברצונם לראות אותו ככזה בהתמודדותנו עם בעיית זהותנו. לא במקרה אבחנה גורית קדמן שהמשותף בין ה"שרלה" וה"הורה" היא כדבריה "התחושה של הטמעות היחיד בתוך הכלל, הדבקות והתפשטות הגשמיות".

היהודים בשלטון
הסובייטי הזדהו
עם מדינת ישראל
ועם ריקודי העם
הישראליים,
שביטאו את
החזון של יצירת
תרבות ישראלית,
"יהודי חדש"
פרודוקטיבי,
רועה, שומר,
חקלאי, בריא
וחזק ועם
השאיפה
ל"חדש ימינו
כקדם" ולחיות
במדינה עצמאית
וחופשית.

דליה הרשקוביץ

כך ריקוד נולד

זאב שקד

ב אחת ההרקדות ניגש אלי **זאב שקד**, רוקד ותיק המוכר לי מספר שנים, ושיתף אותי בכוונותיו לכתוב ספר ילדים בנושא ריקודי עם. כשלושה וחצי חודשים לאחר השיחה הקצרה הגיש לי זאב העתק של הספר המודפס והכריז עשיתי את זה. הספר צבעוני יפה וממש "רוקד". והנה לפניכם ראיון שערכתי עם זאב על ספרו.

זאב אתה בעצם במקצוע מהנדס, מה לך ולכתבת ספרים?

אני עוסק בהדרכות בטיחות בכלל ובטיחות בדרכים בפרט, ובמסגרת זו הוצאתי כחמישה ספרי ילדים בנושא בטיחות בבית ובטיחות בדרכים. כתיבת ספרים אצלי הינה בהחלט תחביב ואני מעביר מסרים לילדים כיצד לשמור על עצמם.

אז מה הקשר לספר בנושא ריקודי עם?

בשיחה שהייתה לי עם ידיד, **ירון מישר** נורק הרעיון באוויר, ומרגע זה הנושא תפס אותי והחלטתי לנצל את הניסיון שלי בכתיבה לכתוב את הספר.

מה מיוחד בספר זה?

ראשית עד כה לא שמעתי על ספר המיועד גם לילדים בנושא זה. החלטתי ללמוד בעצמי את נושא "תחילת ריקודי העם בישראל" כדי לתת למבוגרים ולילדים רקע כללי, כיצד נוצרו ריקודי עם בישראל.

מהיכן הידע בנושא?

לאחרונה יצא ספר של דן רונן "ריקודי עם בישראל", שם יש חומר חשוב וכמו כן קראתי מאמרים נוספים, והחשוב ביותר שנעזרתי בזיכרונות האישיים שלי משנת 1972.

ספר לנו קצת על הספר בבקשה.

בתחילת הספר חשוב היה לי להזכיר את האנשים שבזכותם אנו רוקדים היום.

הסיפור מתחיל בטיול בכרמיאל בימי פסטיבל המחול בכרמיאל יחד עם נכדותי הדס ומעיין ומתפתחת שיחה בנושא ריקודי העם בישראל.

אני מספר להן סיפור קצת דמיוני אבל ברובו אמיתי, כיצד הריקודים הישראלים הושפעו מהריקודים של העדות השונות בישראל: הריקוד התימני, ריקוד הדבקה, הריקוד הצ'רקסי, ריקודי הפולקה והקרקוביאק. בכל הריקודים האלה צרפתי ציורי רוקדים, תמונות של להקות שקבלתי מאנשים טובים, ויחד עוצב הספר ביד מעצבת מנוסה.

אני באמת זוכרת שכשהתחלנו לרקוד, לפני עשרות שנים, רקדנו את הריקודים האלה.

נכון. קראנו לזה אז "ריקודי עם ועמים". והותיקים שבנינו זוכרים את הריקוד לצלילי נגינת אקורדיוניסט שישב על כסא במרכז המעגל.

אז איך באמת נוצר הריקוד הראשון שאנו מכירים?

יש שילוב של **ברוך אגדתי וגורית קדמן**. בכל מקרה כפי שידוע וכפי ששמעתי מאיילה גורן קדמן הריקוד הראשון שמוגדר כריקוד עם ישראלי הוא "הורה אגדתי".

הריקוד שלנו נולד ולעודד אותם להיות דור חדש של רוקדים. אני מקווה שהספר יגיע גם לילדי הקהילות היהודיות בעולם: לקנדה, לארצות הברית ואירופה, וייתן להם מידע על הנושא ויוסיף קשר לזיקה לארץ ישראל.

והשאלה החשובה: כיצד ניתן לראות את הספר וכמובן, כיצד ניתן לרכוש אותו?

העלנו את הספר ליוטיוב. אפשר לכתוב [zeev shaked](http://www.youtube.com/watch?v=T5k0XntWSnY&feature=channel&list=UL) או בכתובת:

<http://www.youtube.com/watch?v=T5k0XntWSnY&feature=channel&list=UL>
 אנו שולחים לכל מבקש את הספר במחיר 40 ש"ח ודמי משלוח (5 ש"ח בארץ). ניתן ליצור קשר: shaked@maltar.org.il נייד: 052-2350058.

אני מספר להן סיפור קצת דמיוני, אבל ברובו אמיתי, כיצד הריקודים הישראליים הושפעו מהריקודים של העדות השונות בישראל: הריקוד התימני, ריקוד הדבקה, הריקוד הצ'רסקי, ריקודי הפולקה והקרקוביאק

תודה לך זאב, ובהצלחה.
 תודה גם לך דליה.

ומה קורה בהמשך בסיפור שלך?

אני מספר על אירועים מיוחדים כמו הכנס בקיבוץ דליה, בהמשך מפגשים בצמח ומשם המפגשים עוברים לפסטיבל מחול בכרמיאל. השנה כרמיאל חוגגת 25 שנים והספר נכתב גם לרגל אירוע זה.

ראיתי שהזכרת בספר את ריקודי הנכים. ספר על זה. יחד עם עשרות אלפי הצופים בפסטיבל בכרמיאל, גם אני התרגשתי מהריקוד של היושבים בכיסאות גלגלים עם בני/בנות הזוג העומדים והחלטתי לתת לנושא זה משקל חשוב כדי לעודד ולכבד את המשתתפים בחוגים מיוחדים אלה.

מה הציפיות שלך מספר זה?

בספר שיתפתי את ד"ר לוי ברגיל ויחד אנו מקוים שספר זה יגיע לידי הילדים שרוקדים בבתי הספר. אני מאמין שהספר ייתן הזדמנות להורים ולמבוגרים לספר לדור הצעיר כיצד

גדי ביטון

קולות הלב

פרויקט זה התקיים בשת"פ עם עיריית אילת במהלך "קמפ בתנועה 3" בו רקדו, יחד עם יוצרים מרקידים ורוקדים של הקמפ כ-600 מילדי בתי הספר באילת בהשתתפות ראש עיריית אילת, **מאיר יצחק הלוי**, חה"כ **מירי רגב** (תומכת נלהבת בפרויקט), **מירי קופיטו**, מנהלת אגף חינוך בעירייה ומנהלים ומורים רבים מבתי הספר בעיר. השנה ירקדו כ-1200 ילדים באותה מסגרת. בהמשך מתוכננות רשויות נוספות להצטרף לפעילויות דומות.

יזם את פרויקט "צעד קדימה" - פרויקט חידוש שירי ריקודי העם הקלאסיים, בו לקחו חלק אמנים רבים ביניהם **יואב יצחק, ירדנה ארזי, שלומי שבת, אביהו מדינה, סגיב כהן, גלעד שגב** ועוד. השקת האלבום הראשון בפרויקט התקיימה בספטמבר 2012.

על הריקוד הוא מספר

השיר נשלח אלי ע"י כותב המילים - **גלעד שגב**. גלעד הוא זמר ויוצר שבשנים האחרונות סיפק מספר להיטים רב לרשימת הפליליסטים של תחנות הרדיו הגדולות. לאחר שחיברתי ריקוד ללהיט "נועדנו" (מילים: גלעד שגב שגם שר יחד עם **דין דין אביב**) יצר גלעד קשר איתי (דרך בת משפחה שלו שרוקדת ומרקידה, הילה תבור) והציע לי לשמוע את השיר. כמובן שברגע אחד נשבתי באווירה, במילים ובלחן... וכשמירי מסיקה נכנסת בבית השני בשיר פשוט נמסתי...

הפזמון והנושא של השיר גרמו לי להתחבר עם תנועה הממחישה את קולות הלב. החיבור היה כל כך חזק כך שחיברתי את הריקוד (תוך שעה בערך) בלי לחשוב בכלל, כמו תמיד, עם עצמי בדמיון בלבד... וכשניסיתי סופסוף לרקוד אותו עם בת זוג, נראה היה לי שהוא נכון ומרגש, אך אולי יהיה קשה ללימוד...?

הניסיון הכי אמיתי ומתאים הוא בחוג שלי בכפר סבא, המורכב מקהל איכותי במיוחד וגם לא צעיר... החוג הזה הוא כמו גלגל"צ! - מה שמצליח שם יצליח בכל מקום.

כשהם אהבו ואף התלהבו קיבלתי את האישור והצגתי את הריקוד בבכורה בקמפ בתנועה 4 באילת, ואף גלעד היה שם ושר את השיר וכולנו רקדנו, סוג של חוויה מאוד "יוניק"! תודה לגלעד שגב על הזכות, להילה תבור על החיבור, לליטל בן שמחון על ההשראה בכוריאוגרפיה, ללילך נמזר על העזרה בלימוד. כייף וסיפוק גדול.

גדי ביטון נולד באשדוד למשפחה חרדית בת תשעה ילדים. בגיל 11 עבר ללמוד במסגרת פרויקט מחוננים בבר-אילן ומשם לישיבה תיכונית בירושלים במגמת אלקטרוניקה ומחשבים. חשיפתו הראשונה לריקודי העם הייתה בהרקדת חוצות בירושלים, בהיותו תלמיד הישיבה התיכונית "קריית נוער".

בהיותו מפקד מעבדת מכ"ם מוטס בחיל האוויר, ניתנה לו האפשרות והוא עבר קורס מרקידים צה"לי בתמורה להנחיית ערב הרקדה שבועי בבסיס. לאחר מכן השלים קורס מרקידים מוסמכים במכללת וינגייט והחל להרקיד במקביל לעיסוקו כטכנאי מחשבים.

תפקידים מקצועיים

חבר במדור תרבות בקהילה במשרד התרבות והספורט משנת 2001. בין השנים 2005 ל-2009 כיהן כיו"ר ארגון המדריכים והכוריאוגרפים לריקודי עם בישראל ובתפוצות. כחלק מפעילותו לקידום תחום המחול, הקים את תחום המחול בבית ספר להסמכות והשתלמויות של בית ספר שיאים באוניברסיטת תל אביב, והוא משמש בו כראש תחום מחול וכיועץ מקצועי לקורסים.

אוצר תחום המחול והפולקלור בפסטיבל "100% אומנות", פסטיבל המשלב אוכלוסיית אומנים בעלי מוגבלויות ובעבר שימש בהתנדבות כחבר בוועדת התרבות והאמנות של משרד המשפטים, שמטרתה קידום השוויון באומנות לאוכלוסייה מוגבלת.

באקו"ם משמש ביטון כנציג תחום ריקודי העם, בדירוג פופולאריות של שירים (בהשמעות פומביות) במחול הישראלי.

תיאור פועלו

חיבר מעל 200 ריקודי עם במגוון רב של סגנונות (מוזיקה וכוריאוגרפיה) הנרקדים בכל רחבי הארץ והעולם. במהלך השנים זכה בעשרות פרסים בפסטיבלי מחול ארציים ובינלאומיים, ביניהם פסטיבל מחול כרמיאל.

במסגרת חגיגות שנת ה-60 למדינת ישראל, ארגן ב-9 בספטמבר 2008 בתל אביב, יחד עם עדי חסיד, את אירוע הרקדת הזוגות הגדול ביותר בעולם, במסגרתו נשבר שיא גינס. מארגן את "קמפ בתנועה" מאז שנת 2009, בו לוקחים חלק מעל 1,000 רוקדים מהארץ ומהעולם.

יזם ב-2011, בשיתוף עם עמותת "מחול ישראלי", מיזם שמטרתו חיבור נוער וצעירים לריקודי העם. אירוע ראשון של

חלק א' אחיזה רגילה פנים נכ"ש. ניתנים צעדי הבן. הבת מבצעת במנוגד.

- 1-4 פסיעה בשמאל לפנים; תמיכת אצבעות ימין לפנים; פסיעה בימין לפנים תוך פנייה ימינה-לאחור (הבת שמאלה-לאחור); שהייה - הפנים בכ"ש, כתף ימין למ"מ.
- 5-8 שני צעדים לאחור בשמאל; פתיחה בשמאל שמאלה תוך פנייה שמאלה (הבת ימינה) לעמידה פא"פ; שהייה.
- 9-12 צעדה תימנית בימין.
- 13-16 העברת משקל לשמאל ולימין; פנייה ימינה-לאחור בשני צעדים (מסיימים גא"ג, פני הבן למ"מ).
- 17-20 כמו 1-4 (בסיום עומדים פא"פ כשגב הבן למ"מ).
- 21-24 צעדה תימנית לאחור בשמאל.
- 25-28 מתקרבים בצעדת חילוף לפנים בימין (הבת בשמאל).
- 29-32 העברת משקל לשמאל ולימין; 3/4 סיבוב ימינה בשני צעדים החל בימין לכיוון התחילי.
- 33-64 כמו 1-32

קטע מעבר

- 1-4 מחליפים מקומות בצעדת חילוף החל ברגל חיצינית: הבן עובר מאחורי הבת, תוך אחיזת שמאלו בימין של הבת.
- 5-8 כמו 1-4 ברגליים וידיים נגדיות אך גם הפעם הבן עובר מאחורי הבת (מסיימים פא"פ).
- 9-12 פסיעה הצידה בשמאל; שיכול בימין מאחורי שמאל; שמאל שמאלה; העברת משקל לימין.
- 13-14 סגירה בשמאל על יד ימין תוך הצלבת הידיים על החזה; שהייה.

חלק ב' עמידה סגורה, פא"פ.

- 1-4 העברת משקל לשמאל, לימין ולשמאל; שהייה תוך עלייה על שמאל ופנייה לכיוון ההתקדמות.
- 5-8 פסיעה ברגל הפנימית לפנים תוך התחלת סיבוב לאחור-ימינה (הבת שמאלה) בשלושה צעדים; שהייה תוך התרוממות על הרגליים הפנימיות והושטת היד הפנימית האחוזה לפנים.
- 9-16 שמאל במקום מאחור; ימין ימינה תוך פניה ימינה לעמידת פא"פ; שיכול חילוף ימינה החל בשמאל; שיכול בשמאל לפנים תוך פנייה ימינה; שהייה (הפנים בכ"ש).
- 17-20 צעדה תימנית ברגליים חיציניות תוך החלפת מקום שהן עובר מאחורי הבת כששמאלו אוחות ביד ימינה, בסיומה נגיעת אצבעות שמאל ע"י ימין.

**קולות הלב
מילים: גלעד שגב
לחן: יורדן אמילוב
ביצוע: גלעד שגב ומירי מסיקה**

קול נשימתך
נישא אליי על פני חולות מן ההרים
קול שבליבך
מציף אותי בתוך בורות געגועים
קול נשימתך
חוזר אליי מבין אורות הכוכבים
סוד משאלתך
חודר אליי מתוך צחוקם של ילדים
וזה כואב
לא לדבר
להיזכר

וכשהרוח תרחיק ממך
וכשהאור יסנוור דרכך
אני נשבע רק לתת לך
לנגן לך, את קולות הלב
וכשהרוח תרחיק ממך
וכשהאור יעוור אותך
אני נשבעת לתת רק
לנגן רק, את קולות הלב

- 21-24 3/4 סיבוב שמאלה בשתי פסיעות (הבת ימינה) מתרחקים; צעדת כפיפה לאחור בשמאל (הבת בימין).
- 25-28 פסיעה בשמאל בשיכול לפנים ימינה; תמיכת אצבעות ימין ע"י שמאל; פסיעה בימין בשיכול לפני שמאל; שהייה.
- 29-32 צעדת כפיפה לאחור בשמאל; סגירת שמאל על יד ימין תוך תפיחת יד ימין על החזה בצד שמאל; שהייה.
- 33-64 כמו 1-32
- 65 2 תפיחות מהירות בימין על החזה בצד שמאל.

הפזמון והנושא של השיר גרמו לי להתחבר עם תנועה הממחישה את קולות הלב

מאיה גבע

אנחנו כאן!

בשנת 1971 החלה, טיפין טיפין, העלייה לארץ של הגרעין הציוני של יהודי רוסיה, ביניהם גם חברי להקת הפולקור היהודית מוילנה. כאן הם המשיכו בפעילות הלהקה תחת שם חדש: אנחנו כאן. הם רצו להכריז בשם זה אמירה שחיכו לה שנים רבות - להיות יהודי בארץ ישראל, חופשי ומשוחרר ונמצא עם עמו בארצו.

רפרטואר הלהקה מתבסס על ההווי היהודי, ריקוד חסידי, ריקוד חתונה, יחד עם הווי ישראלי. לא פלא שלהקת אנחנו כאן על זמריה רקדניה יצאה לעולם הרחב במטרה לרקוד ולהופיע, אך מטרה חשובה לא פחות היתה להחדיר ביהודי התפוצות את הרגשת הבית היהודי ולהוות פרסומת לתנועה הציונית.

במסע ההופעות הראשון לארה"ב ולקנדה, שהתקיים בשנת 1974 ומטרתו היתה התעוררות יהודית למען יהודי ברית המועצות, ראה אותם בקנדה **יצחק בן יעקב** ולאחר שחזר לארץ התבקש לבוא להצטרף להנהלת הלהקה ולאושש אותה מהחובות שהיו לה. הוא עשה זאת בשמחה, איון את המצב הכלכלי שלה ומשמש כנשיאה עד היום.

קלידסקופ ישראלי

הלהקה פועלת משנת 1956 וממשיכה לפעול גם היום ומטבע הדברים אופי הלהקה והרפרטואר שלה התפתח למשהו הרבה יותר כללי-ישראלי לעומת אותו רפרטואר ראשוני ויהודי שהיה לה. הלהקה היתה חייבת להתאים את עצמה לחברה הישראלית בה היא פועלת.

יצחק בן יעקב נשיא הלהקה, אשר מלווה אותה למעלה משלושים שנה, מציין: "הלהקה לא יכולה היתה להשאר עם האופי היהודי-גלותי שלה. הדורות משתנים, אנשים מתחלפים. אם בעבר כולם היו יוצאי רוסיה הרי שהיום יש 3-4 רקדנים יוצאי חבר העמים וכל השאר הינם קיבוץ גלויות המאפיין את החברה הישראלית".

הרקדנים אולי מתחלפים תכופות אבל במקהלה אפשר למצוא מבוגרים ששרים בה שנים רבות. בשבילם הלהקה

בארץ הקטנה שלנו קיימות הרבה להקות פולקלור. אפשר לראות אותן מופיעות בזו אחר זו בפסטיבל כרמיאל ובמקומות שונים בארץ ובחו"ל. כשאמרו לי ללכת לכתוב על הלהקה שנקראת "אנחנו כאן" חשבתי לעצמי מה יש כל כך מיוחד בלהקת פולקלור זו שעוד לא ראיתי, הלכתי לראות את הלהקה ולתהות על קנקה.

ציונות בנעלי ריקוד

מסתבר שלהקת "אנחנו כאן" מגיעה מעולם אחר, לא ישראלי ובכלל קראו לה בעבר "להקת פולקור ביידיש". שורשיה של להקה זו נעוצים ביהודי וילנה, פליטי השואה, אשר ייסדו בעירם, בשנת 1956, את הלהקה. הלהקה כללה זמרים, רקדנים ונגנים. והרפרטואר שלה התבסס על התרבות והמסורת היהודית תוך ביטוי ליהדות ולציונות שפיעמה בלב האנשים. הלהקה מנתה כמאה עשרים איש ועבדה קשה, אולם העבודה הקשה הצדיקה את עצמה: יהודים רבים הגיעו מרחבי רוסיה לצפות בהופעותיה.

דוגמא זו של להקת יהודי וילנה, נתנה דחיפה להתפתחותן של להקות יהודיות דומות בערים נוספות לדוגמא בקובנה, ריגה, קייסינוב ועוד.

הורה עם שמעון

"היה מאוד מרגש. שרי ממשלת ליטא הגיעו למופע ואת הלהקה הזמינו כנציגתה של הלהקה היהודית המקורית שהוקמה אז ב"וילנה"

כיום המנהל המוסיקלי הוא **חגי אלקיים**. כשאני שואלת אותו על המעבר בין ישן לחדש, בין הרוסי לישראלי וכיצד זה מתבטא במוסיקה הוא מחייך ומשיב: "בתוך פרק זמן קצר לומדים לרחוש כבוד למסורת של הלהקה ולחומרים הישנים והטובים של פעם. בחומרים הישנים אני נוגע והמסורת נשמרת כפי שהיא. יחד עם זאת שיניתי עיבוד מוסיקלי ומהירות, כך שמבחינת תמהיל הקולות נשמע כעת יותר להקתי ופחות מקהלתי".

כשאני שואלת מה זה להקתי הוא משיב: "עד קצה העולם" של **יואב יצחק**, "ילדים זה שמחה", "הי שלום עליכם" של **מתי כספי ובעז שרעבי**. מבחינת חגי אלקיים, התמהיל המוסיקלי הפך להיות צעיר ומותאם לקהל היעד על מנת לייצר מצב שהלהקה לא תהיה ארכאית. חגי: "המינון צריך לכלול נגיעה בנוסטלגיה, ריקודים קצביים וצבעוניים ומוסיקה שתופסת קהל יעד רחב. למקהלה יש מחרוזת לדינו ומחרוזת ברוסית, הם שרים בכמה שפות". "הרעיון המרכזי של מורשת ופולקלור יהודי לא השתנה. אלא שהתווסף לרפרטואר גם ריקודים ושירים בתימנית, מרוקאית, לדינו וישראלי עממי אשר מייצגים את עם ישראל על כל גווניו" אומר לי **יצחק בן יעקב. אלי לוק**, מנהל השיווק של הלהקה, מדגיש את יכולת הניעות שבה, כלומר את היכולת לנוע במתחם הרפרטואר הגדול שלה. ללהקה יש ריקודי ירושלים וריקודי תל אביב, חתונה יהודית וגם קטע שנקרא "קרוב לאדמה" שהוא קטע אינרקיטיבי עם הקהל. רקוד יוני לנעימה של יהודה פוליקר ועוד. ישנם מופעים שבהם הלהקה מתבקשת לתת דגש

ריקוד מגדלים

היא כמו בית שני. אני מגיעה לחזרות ושומעת את הניגון "הרבי אלימלך" ביידיש, אני מביטה בהם מהצד, חבורה גדולה וחמה של אנשים רציניים. פולי מנהלת המקהלה נמצאת שם כבר משנת 1974, היא מספרת לי על הסולנים המקצועיים שיש בלהקה ובעיקר על האינטרקציה בין הזמרים והרקדנים אשר מעשירים את החוויה במופע. ואז אני שומעת שיש גם סולנים בלהקה שגם מצאו מקום לשיר אך גם מצאו שם זוגיות והתחננו.

החזרה מתמקדת בשירים ביידיש, המשמרים את אופי ורוח המייסדים ומי שעורך את החזרה הוא **מישה בלכרוביץ'** אשר עובד בתאטרון היידיש ובעבר ניהל את הלהקה. אביו, **שאול בלכרוביץ'**, הוא ממייסדי הלהקה בשנת '56.

סגירת מעגל

ליטא לא הכירה בשואה אך בחילופי הממשלות שהתקיימו לאחרונה, החליטה הממשלה הנוכחית להכיר בשואה ולציינה בטקס מיוחד אליו הוזמנה להופיע בליטא, לפני כשנתיים, להקת "אנחנו כאן". **יצחק בן יעקב**: "היה מאוד מרגש. שרי ממשלת ליטא הגיעו למופע ואת הלהקה הזמינו כנציגתה של הלהקה היהודית המקורית שהוקמה אז בוילנה. בנוסף, הגיעו ילדים מתיכון מסוים וציירו לנו מגן דוד מאבנים". שנת תשע"ג הוכרזה, זה מקרוב, כ"שנת מורשת ישראל". להקת אנחנו כאן מעלה מופע מיוחד לשנה זו - ריקוד ושיר משורשי המקרא, המציין את התרבות היהודית במסע שעובר בספרד, מזרח אירופה, תימן, מרוקו, ים תיכון וישראל. **ליצחק בן יעקב** יש חלום שתהיה להקה שתייצג את שבטי ישראל: "שמירת המורשת וערכים של פעם זה לא ישתנה, המהות אינה משתנה אלא התרבות היהודית מקבלת מאפיינים שונים בכל דור. המסורת היהודית משמרת עבר הווה ועתיד. להקת 'אנחנו כאן' רואים עצמינו כשומרי הדגל".

ומה אני אגיד לכם? במילה אחת: היא שומרת היטב, אז אל תפספסו את המופע הקרוב שלהם בהיכל המוסיקה ביפו ב-24.4. זו הזדמנות טובה לראות מופע פולקלור מוסיקלי שונה ומיוחד, כזה שאינו דומה לאף להקת פולקלור אחרת.

ספיציפי במיוחד, לדוגמא במופע מסוים שהתקיים ביישוב נהורה נתנו דגש על הסגנון המרוקאי, לבנק דיסקונט הביאו זמרת ששרה בלדינו יחד

עם המקהלה והרקדנים, ההופעה ברמת גן היתה בנושא פסטיבל התנ"ך והריקודים והשירים היו בהתאם. הגיוון הרב והרצינות שלה הפכו אותה ל"להקה הייצוגית של ישראל ותל אביב יפו".

כחלק מפעילות הלהקה היא נסעה לכנס ראשי ערים בבייג'ין וייצגה את תל אביב וישראל בכבוד. מצד הבלט הסיני נרשמה התלהבות רבה מתנועות המחול של הלהקה הישראלית. התנועות והריקוד הם פרי עבודתו של הכוריאוגרף **אפי תירוש** אשר יוצק לריקוד את התנועה המתאימה לו ולזמר המתנגן והמושר במקביל.

ומה בתכנית כעת? אלי: "אנו נופיע בערב מיוחד לנשות הדסה אשר כל הכנסותיו קודש לקניית מכשירים חדשים לבי"ח, יש הופעות בפסטיבל כרמיאל, ביום העצמאות על במות הבידור, בפני ארגונים וולנטריים, ובט"ו בשבט האחרון חגגנו עם חדרה מאה שנה להיווסדה".

אחד המופעים היפים מתקיים בפסטיבל מחול בינלאומי שבו להקת "אנחנו כאן" מארחת שמונה להקות ממדינות שונות, משתתפת ומפיקה את המופע לרווחת תושבי תל אביב יפו. בין הלהקות שמגיעות לארץ ישנן להקות מרוסיה, תאילנד, בולגריה, ירדן, יוון ועוד.

ליטא לא הכירה בשואה אך בחילופי הממשלות שהתקיימו לאחרונה, החליטה הממשלה הנוכחית להכיר בשואה ולציינה בטקס מיוחד אליו הוזמנה להופיע בליטא, לפני כשנתיים, להקת "אנחנו כאן".